

Našel sem nekaj vzgojnih problemov, ki so za delo med nami zelo težki in ki vsi izvirajo iz naše prirojene in pridobljene majhnosti ter malodušnosti. Zato bi bilo treba z vzgojnim oblikovanjem vplivati predvsem v to smer, da bi postali širši, širokosrčnejši, duhovni, bolj razgledani in duševno ter duhovno bolj živi. Za vse to težko vzgojno delo pa poznam samo eno sredstvo — večjo kulturnost. Čim več kulturnih vrednot, umetnostnih, socialnih, etičnih in religioznih bomo zares doživeli, tem bolj fini in široki bomo postali. Tako delo je seveda zelo počasno, pa je edino uspešno. Samo večja in poglobljena kulturnost nas bo rešila narodne majhnosti, poglobila pa bo našo narodno svojstvenost.

FRANCE BEVK

GRANATA

Mati mu je bila zabičila z vso strogostjo, naj brez nje ne hodi z doma. Počaka naj, da pomije posodo, nato pojdeti k vodi nabirat drv. Tisti popoldan namreč ni imela dela po hišah. Nihče je ni bil naprosil niti za ribanje niti za pranje, a je vsako prosto uro izrabila do zadnje minute, da bi ji ne težila duše.

Kuhinja je bila tako majhna, da je bilo poleg ognjišča, mize in velikih posod za pranje komaj še nekaj prostora v nji. Pod nizkim, visečim stropom je bilo tako zadušno, da je Žefu jemalo sapo in so mu debele kaplje potu stopale na čelo. Stene so bile segrete, zrak je zaudarjal, kakor da bi tlela smradljiva pipa. Da bi bil vsaj smel v edino izbo, ki je bila nekoliko prostornejša in lepša! V nji je spal oče. Odkar ni več hodil na redno delo, je opoldne kar oblečen legal na posteljo, preden se ozre po »kakem majhnem zaslužku«.

»Ali naj pripravim vrečo?« je vprašal Žef, ki ga je vleklo na prosto.

Bal se je, da bi mati v njegovem vprašanju ne zaslutila skrite nakane. A bila je zamišljena, med pomivanjem se je le napol ozrla in mu prikimala; potem se je zmrnila predse, kakor da jo razjeda nekaj nevšečnega.

Na lesenem mostovžu ni bilo tako vroče, rahel hlad mu je spreletel čelo. Z rokami v žepih se je oslonil na ograjo, vtaknil eno koleno skozi lesene palice in se zibal na drugi nogi.

Razgled je bil dolgočasen, kakor le more biti dolgočasna in turbozna dvoriščna plat predmestnih delavskih hiš. Poslopje, ki je bilo z dvema notranjima kriloma zgrajeno v obliki podkve, je oklepalo celo reč kurnikov, drvarnic, razobešenega perila, branjevskih vozičkov in razne ropotije. Iz globine je kakor iz brezna zaudarjalo po kislastem smradu, ki v poletju nastaja iz brozge razlitih pomij in odpadkov.

Edina lepota so bila zelena drevesa tam zadaj, za zidom, kjer se iznenada končuje mesto in se začneja polje. Murve, češnje, bre-skve, smokve, trte, a med njimi — kakor za prijetno spremembo v zeleni enoličnosti — nizke bele hiše. Toda tisti kos raja je bil za Žefa prav tako zaprt, kakor nekatero drugo čudo, ki mu je vznemirjalo srce. Tam za zidom sta stala na preži debeli kmet in njegov pes, ki sta bila oba enako popadljiva.

Sonce, ki se je razlivalo preko ravnine, preko brd in hribov, je sijalo v levo krilo hiše, se odbijalo od sivkaste stene in ga ščemelo v oči. Čutil je, kakor da ga zbada z iglicami, ga obenem mami in pijani do zaspanosti.

Sedel bi bil na deske, se naslonil s hrbtom in z glavo na zid in zaspal. V dneh, ko je po kosilu ostal sam z očetom, si je privoščil takih omamnih trenutkov pozabljenja in počitka. Ko se je prebudil, mu je še zmeraj ostajalo časa za potepanje in igre. A misel, da ga bo mati morda že v naslednjem trenutku za ušesa potegnila iz spanja, mu je že naprej kvarila užitek. Da bi mogel vsaj k Soči! Toda kopalne hlačke, ki si jih je bil sam ukrojil in sešil iz starih očetovih gat, so ležale v izbi. Bilo jih je nemogoče iztihotapiti, da bi ga ne opazila mati.

Misel na reko in na tovariše mu je do dna zagrenila zavest, da mora z materjo z doma. Pot z njo je bila vselej združena z grenkim sramovanjem. Suhljata in izmozgana, da se je zdela za deset let starejša, kot je bila v resnici, ni nikoli mehko govorila ali celo pela — to bi bil pravi čudež — ampak je tudi najnavadnejše stvari vreščala z visokim glasom. Zdelo se je, da se je do konca skregala z življenjem, ki se ji je zamerilo in mu tega ne more odpustiti. Žef je bil tega vaje, tudi on ji je zadirčno odgovarjal, toda njen glas so paglavci ponavljali kot odmev in ga prenašali z brega v breg. To ga je jezilo in žalostilo, ves je gorel v obraz, ko se je nagibal nad gladino in iskal starih, preperelih polen, ki jih je reka bele in z obrušeni robovi zagvozdila med skale. Kadar je zagledal kak kos lesa, ga je spretno zabodel s starimi vilicami, ki jih je bil z žico pritrdil na dolgo palico. Včasih se je moral sleči in se potopiti pod vodo, da je z rokami odtrgal plen. Povezala sta butaro, ki jo je mati nesla na glavi. Kratke kose in treske sta zmašila v vrečo, ki jo je Žef vlekel na hrbtu, in je bila neredko tako težka, da je stokal pod njo.

Spočetka ga je to delo veselilo, počasi mu je vedno huje presedalo, tistega dne mu je bilo posebno zoprno. Imel je svoj poseben svet, svoje vrste pogled na življenje in čisto deške nazore o svobodi. Kaj si ljudje vsega ne izmislijo, da dečkom, kot je on, grenijo ure! Tako stojé v življenju kot pes v cerkvi, vsakdo jih sme brcniti, a oni ne smejo niti zarenčati. Vselej govorijo in delajo prav tisto, kar je prepovedano in kar napravi največ spotike v svetu; svet je ograjen s prepovedmi in zapovedmi kot z bodečo žico. Nazadnje jih potegnejo

iz cestnega prahu in blata, jih umijejo in očedijo ter jih pošljejo v šolo, kjer jih neusmiljeno stisnejo med knjige, kot muho ali cvetlico. V Žefovo dobro je bilo, da mati in oče glede koristi šole nista bila enih misli. Glava je bila polna števil, črk in sladkih zgodbic za božje volke, a oči so se ozirale tja ven, kjer so rasle nove hiše, se je spreminjala природа in se je dogajalo na tisoče čudes...

Žef nikoli ni razmišljal, razen če je šlo za kako novo vragolijo ali zato, kako bi dobil nekaj sadja za svoj želodec. Toda trpki ugovori proti okolici, ki mu je svojevoljno omejevala prostost, so mu ležali ko usedlina na dnu duše in mu kdaj pa kdaj zakipeli ko mlado vino. Vse se je uprlo v njem, a iz upora mu je v trenutku pognala neka vabljava misel in mu — kot bi trenil — dozorela v sklep.

Če bi bila mati v tistem trenutku stopila na mostovž, bi bil brez ugovora vzel vrečo in šel z njo. Toda mati je še zmeraj ropotala v kuhinji, a vse je kazalo, da bo s pomivanjem kmalu pri kraju. Treba je bilo pohiteti...

Odtrgal se je od ograje in našobil ustnice, a se ni upal zažvižgati. Po škripajočih stopnicah je hodil tako tiho, da ga nihče ni mogel slišati, a vendar s tako nebrižnim in nedolžnim obrazom, da bi mati nič ne mogla zasumiti, ako bi iznenada pogledala skozi vrata.

Pred hišo je postal in pomežiknil v sonce, ki ga je bila polna ulica. Ta je samotna ležala v cestnem prahu, z grdimi, neprijaznimi, na videz izumrlimi hišami ob straneh. Nikjer ni bilo žive duše. Priropotal je tovorni avto in dvignil oblake prahu.

Žef je previdno, plaho dvignil obraz, in ker ni opazil nič sumljivega, se je tiho izmuznil ob hišah, ob katerih je ležal širok pas sence. Srcé mu je burno razbijalo, glavo je tiščal med ramena, kakor da zdaj zdaj pričakuje udarca.

Šele za ovinkom, kjer bi ga ne mogla več doseči niti klic niti oko, se je globoko oddahnil. In vendar mu je ostalo nekaj zoprnega na dnu duše. Ni ga toliko grizla vest, da je ušel z doma in se pregrešil proti ubogljivosti, zapekla ga je neka druga misel, ki je kot razbojnik tičala v zasedi. Kaj bo, ko se zvečer vrne domov? Imel je že bridke izkušnje; v njegovi zavesti je stalo kot amen v očenašu, da ne uteče kazni. Toda dan je bil tako lep, četudi izredno vroč, občutek svobode tako silen in srcé božajoč, da ga ni kazalo kvariti z bojaznijo. Temu, kar bo sledilo, se s strahom tako ne bo mogoče izogniti. Vse, kar je mogel tedaj pametnega storiti, je bilo, da kar najzabavneje izrabi dan do večera. Grenek okus kazni, ki ga je čakala, je potisnil nekam v ozadje.

Lagodno, kakor človek, ki se mu nikamor ne mudi, je stopal po cesti, palec se mu je prijetno vdiral v prah. Oči so mu švigale na desno in na levo, kakor da iščejo kakega prijetnega opravka.

Udaril je po muhi, ki mu je bila sela na lice in se ustavil ob poslopju, ki je pravkar raslo iz tal. Delavci so v pekoči vročini gla-

dili že drugo nadstropje. Poslušal je ovijukanje škripcev, z očmi je spremljal razkladanje opeke, ki je visela v zraku kot pajek v mreži. Nenadoma se je tega naveličal, zažvižgal, se okrenil na peti in šel dalje.

Kam? V soncu, ki ga je neusmiljeno žgalo, se je spomnil na Sočo in na njene vabljive krasote. A tam je prežala nanj nevarnost, da ga odkrije razsrjena mati in mu vpričo tovarišev navije uro. Pa saj je prjetno tudi pohajkovanje tako tjavendan, križem po ulicah, ko se lahko ustavi kjerkoli, ob kakem predmetu ali delu, ki mu vzbudi zanimanje. In to je še lepše brez tovarišev, ki hočejo vselej uveljaviti svojo voljo. Če mu je nazadnje dolgčas, zažvižga — in to je zmeraj ko vesel pogovor z nečim, kar je izven sveta in življenja.

Nenadoma — sam ni vedel kdaj — se je znašel na poti, ki se je vijugasta vlekla ob živem plotu in vodila iz mesta. Postal je za trenutek, da se je razgledal, a mu niti na misel ni hodilo, da bi se vračal. Ugotovil je le, kje je, nato se je zadovoljno nasmehnil. Na svojih potepanjih se nikoli ni držal kakega določenega načrta, sledil je le svojemu notranjemu glasu.

Pred oči so mu vstale skrivnostne steze, ki so se vijugasto vile skozi goste akacije. Nad njimi so se bočile veje, vse prepletene z lozo in robido, da so delale senčne, temne hrame, hodnike in predore. In so bile vse zastrte s pajčevinami, v katerih so prežali veliki pajki, da si je moral s palico utirati pot pred seboj... Ko je bil prvič stopil v tisti skrivnostni svet, ga je bil obšel tak strah, da bi bil najrajši pobegniti. In vendar ga je neka skrivnostna sila vedno znova vabila v neproderno goščavo, ki se je zdela mrtva, a je bila vendar stoterno živa.

Zdajci se je podvizal mimo zadnjih hiš, ki so stale v bregu; že se je znašel na stezi med drevjem. V vejah so ščeбетale ptice, zemlja je izdihavala močne vonje... Kako vse drugače je bilo tam zunaj. Nič prahu in tiste žgoče vročine kot v mestu, ampak senca, hlad, dišave, da je človeka pijanilo ko vino. Nič razkošnih izložb, da bi se žejno oko paslo na nedosegljivih predmetih, vendar so mu oči švignile v vsak grm, na vsako drevo, parobek in skalo, kakor da bi hotele odkriti kaj užitnega, zanimivega ali kakorkoli koristnega. In vse, kar je nudila природа in ni bilo zastraženo s psom, je bilo zanj dosegljivo, nikakor zavarovano z debelim steklom in visokimi cenami.

Poškilil je na napis: »Vhod prepovedan,« ki je stal za samostanskim poslopjem. Mimo takih ovir, ki mu jih je življenje vse polno stavilo na pot, je stopal z mrzlo nebriznostjo, če le ni bilo v bližini psov ali ljudi. Stopil je skozi velika, lesena, le rahlo priprta vrata in stal sredi velike, divje prirode kakor v raju. Nad stezo, ki se je široka in uteptana vila pod vrhom okoli pobočja, se je vlekel živ plot, nad katerim je ležala košenica in ko kapa pokrivala vrhunec griča. Pod potjo je bila ograja iz bodeče žice, ki je bila neusmiljeno speta od drevesa do drevesa. Zapirala je gozd, ki je pokrival pobočje.

Ob plotu je našel jagode. Čeprav se je bal gadov, je počenil v travo in pozobal vse do zadnje. Ulomil si je vejo in stopaje po rdečkasti zemlji odganjal modrasovega hlapca, ki se mu je trikrat zagnal mimo glave. Obstal je ob hrastu, ki je rasel v tri vrhe, tik pred ostrim ovinkom, za katerim se je steza izgubljala tako naglo, kakor da bi jo odrezal.

Žef je vedel, da ta pot vodi daleč tja nazaj, na obronke, ki jih je bila vojna do golote razkopala, a jih je zdaj že obraščalo gosto grmovje. Žef jo je dobro poznal, prejšnje leto je z očetom večkrat hodil po nji. Iskala sta železja, ostankov granat in šrapnelov, bakra in svinca. To je bilo zanimivejše kot iskanje polen v reki in mnogo bolj razburljivo. Kadarkoli je iztaknil košček zarjavelega železa, je zakričal ko norec. Vse, kar sta našla, sta zmetala v vrečico, ki jo je oče na plečih odnesel domov. To je vrglo nekaj denarja... Zdaj ni hotel tja, bilo ga je strah, dasi tega še samemu sebi ne bi hotel priznati. Da se tam zadaj steza cepi v več vejâ in bi torej lahko zašel, se je izgovarjal v mislih.

Pretaknil se je pod žico in stal v goščavi nizkih akacij. Trnjeve, svetlozelene veje so visele čisto do tal. Žef se je ves pogreznil v tisti posebni občutek groze in užival kakor vselej, ko se je sam mudil v gozdu. Prebujalo mu je žejo in ga čudno vezalo v grlu. Toda v tisti grozi je bila posebna lepota, ne bi je odganjal, četudi bi jo bilo mogoče odgnati. Senca in hlad; žarki so se zibali le v vrhovih, polzeli po vejah in se izgubljali na robovih listov. In skoraj popolna tihota. Le sraka je zavpila in sfrfotala med drevesi. Napel je oči, da bi skozi gosta tenka debelca razločil sončna pobočja Škabrijela, Skalnice, Sabotina in Brd. Le rahlo zaznavno se je nekaj svetlikalo skozi rjavo mrežo vejâ.

Stopaje po suhljadi in listju je šel navzdol. Tam spodaj so bile akacije visoke, a nič več tako goste, s tenko podrastjo. Med debli so se vedno razločneje prikazovale oblike hribov in svetlo nebo. Steza se je vila zdaj sem zdaj tja, izginjala je in se je zopet prikazovala, dokler je ni docela zmanjkalo. Pobočje se je nagubalo, podrast je bila gostejša, drevesa višja. V ozki dragi, ki jo je bila izkopala voda, so vsekrižem ležale težke, z mahom porasle skale.

Ko je Žef obstal ob njih, ki so s svojimi razpokami delale nekake temne votline, se je njegovi tihi grozi pridružil strah. Bajke, ki jih je kdaj slišal, je vedno sprejemal z rahlo nejevero, a v tistem trenutku se mu je zazdelo docela mogoče, da bo izza skal skočil divji mož, ali da ga bo nagajivi gozdni škkrat zgrabil za lase. Napel je vse moči, da se ni vdajal drhtavici, nehoté se je oziral, da bi zagledal med drevjem kako »okno«, ki bi mu odprlo pogled v svet...

Tedaj se je zdrznil; skozi drevje je bil zagledal zeleno jaso. Ta je v trenutku povlekla vso njegovo pozornost nase; bila je ko bilka, ki se je je oprijel v svojem strahu. Hkratu se mu je vzbudila radovednost — morda mu nudi kako prijetno presenečenje.

Ni se dolgo obotavljal, preplezal je nekaj skal, se povzpel iz drage, že je stal na robu trate ... Verjetno, da je bil to opuščen laz, po vsem videzu se tudi trave že dolgo ni dotaknila kosa. In vendar je jasa nudila prijeten pogled. Sredi nje je rasla mlada, precej košata smokev, prav ob grmu, ki je bil prerasel z robido in srobotom.

Žef ni videl drugega kot smokev in je bil ves trd od prijetnega presenečenja. Ozrl se je še dvakrat v goščavo, ki mu je ležala za hrbtom, toda ta pogled ni toliko veljal temnim skalam in gozdnemu možu, kolikor se je hotel prepričati, če res ni žive duše v bližini. Smokve so bile zrele. Poleg zelenih, drobnih sadežev so viseli rdečkasti, polni, iz katerih se je cedil sladek sok.

Na svojih potepanjih nikoli ni mislil na lakoto. Toda ob pogledu na zrele smokve, ki so se mu same od sebe ponujale, se mu je porodila taka neutешna želja po njih, da so mu zatrepetale čeljusti in ga je stisnilo v želodcu. Saj to po njegovem ni bila nikaka tatvina, morda nihče ni vedel zanje, prostor ni bil ograjen, nikjer kakega napisa ali psa. Vnovič je previdno ošinil rob trate, nato je zagazil v travo, ki mu je smukala med prsti.

Utrgal je smokev, ki se mu je ponujala z najnižje veje. Bila je čudovito sladka! Uživalo je ni samo telo, ampak mu je bila tudi duša polna njene dobrote. Ves se je predal brezskrbnosti, zlezal v rogovilo, trgal in jedel. Tedaj ni več čutil strahu ne tihe groze, le ugodje vrabca v prosu. Potrgal je vse, kar mu jih je mogla doseči roka, okoli ust in po bradi je bil ves od sladkega in lepkega soka.

Stojé na tleh je z večšim očesom še enkrat pregledal drevo. V vrhu se mu je smejalo še dvoje, troje sadov. Pobral je krepelec in ga zalučal v vejo, smokev je odletela v loku ko velik vrabec in pela naravnost v grm. Žef je z rokama previdno odgrnil veje in robido, pogledal v notranjost kakor v kako kamrico. Opazil je, da grm rase iz nekake kotanje, ki je bila že do polovice zasuta z listjem.

Smokve ni uzrl — a v tistem hipu je bil tudi pozabil nanjo. Zagledal je bil nekaj drugega. Od presenečenja je razprl oči, in kakor da se je prestrašil, so mu roke izpustile veje. Potisnil je roke v žepe, namrščil čelo in rahlo zaprl oči kakor vselej, kadar ga je kaj prisililo k razmišljanju. In kakor da samemu sebi prav ne verjame, je čez trenutek znova pogledal v grm in se dolgo ni ganil. Da, res, ni se motil.

Ves čas je zadrževal sapo; ko se je zopet dvignil, je globoko vdihnil. Nato se je zopet previdno ozrl okrog in okrog, a to pot ne zaradi smokev. Ni hotel, da zve kdorkoli na svetu, kaj je odkril. Nikogar ni bilo. Tedaj se mu je zasmejal ves obraz od vratu do svetlih las nad čelom.

Z rokami v žepih, z napetim, svečanim izrazom na obrazu, je stopal navzdol in gledal pod noge kot odrasli. Kar je našel, je bilo tako razveseljivo, da ga je drobno vznemirjalo, a prav na dnu mu je čisto brez vzroka ležalo nekaj težkega, temnega, sam ni vedel, odkod se je vzelo.

Našel je bil stezo in skozi odprto lesno stopil na cesto. Tedaj šele ga je nekoliko popustila napetost, pogledal je v sonce, ki je stalo že visoko na nebu. Bilo je še zgodaj, stanovanje bo še zaprto, a se mu je zdelo, da pohajkovanje ta dan nima več pomena.

Pred mrakom, ko je bilo sonce že zašlo in so višnjevaste sence legle na goré, se je Žef vračal domov. Ves sključen, z glavo med rameni, kakor spokorjen grešnik. Grenek okus kazni, ki ga je bil pred urami potisnil v ozadje, mu je zopet splaval na vrh. Biló mu je, kakor da se je ko gnusna brozga razlil okoli njega in ga težko gazi z nogami. Poleg vsega mu poslednje ure do večera niso več nudile prav nikakega užitka. Čisto majčkeno ga je tešila le zavest, da tisti popoldan nazadnje le ni bil popolnoma izgubljen. Nasprotno. In prav tisti »nasprotno« ga je nazadnje tudi grenil. Z njim bi lahko potolažil očeta, a mati — kakor da bi vlil olja v ogenj. Ni bilo nikake pomoči. Če se ne zgodi čudež, bo tepen, da se mu bo črno storilo pred očmi. In od matere ni bilo pričakovati čudežev.

Hodil je, ne da bi se menil za ljudi, ki so odhajali z dela, se sprehajali v nastajajočem večernem hladu, sedeli pred hišami in govorili. Tiho in poniglavo ko neposlušen pes se je pomuznil čez dvorišče in po stopnicah. Na mostovžu so se oslonjena k zidu sušila mokra drva. Pogled nanje ga je tako pretresel, da so se mu zašibile noge v kolenih. Skozi vrata je prihajal materin ostri glas. Šele, ko se je prepričal, da je doma tudi oče, se je upal vstopiti. Očetova navzočnost je zmeraj nekoliko omilila materino jezo.

Vstopil je tiho ko duh in obstal za vrati... Oče je hodil vzdolž stene; kazno je bilo, da je razburjen, ker so se mu krčevito tresli rjavi brki. Mati je stala ob ognjišču, obračala hrbet in srdito mešala po kozici. Po vsem videzu se nista prepirala med seboj, ampak sta v svetem srdu psovala nekoga tretjega, da si olajšata duši. Taki prizori očiščevanja niso bili nenavadni, deček je pogosto nagonsko ujel njihov pravi vzrok... Oči so mu splavale na stenski koledar, ki je kazal prve dni v mesecu.

To ni bilo glavno, kar ga je tedaj zanimalo. V svoji stiski je pomislil, v koliko bo ta okolnost omilila njegovo kazen... Da bi le vedel, kam naj se dene, da bi ne vzbudil preveč pozornosti!

»Tri hiše ima, živi ko svinja, a preži na vsako stotinko ko hudič na dušo,« je bruhal oče. »Da bi se mu zagatilo!«

Mati na to nobene ni rekla. Toda ogorčenje je tako prekipelo v nji, da se je ozrla, kakor da išče nekoga, nad katerim lahko iztrese svojo nejevoljo. Zagledala je Žefa, se okrenila, si uprla roke ob boke in ga uničujoče predrla s pogledom.

»Ti, kje pa si bil?« je zavreščala. »Povej, kod si se potepal, malopridni otrok! Ti meni nič jaz tebi nič si se pomuznil, ko sem ti rekla, da me počakaj...«

Žef se je ves pogreznil vase. Rahlo upanje, da ga bo morda rešila neplačana stanarina, se mu je do konca izjalovilo. In ni mu bilo mogoče najti pametnega izgovora.

»Saj sem vas čakal,« je zajecjal. »Pa nikoli ne nehate s tistim pomivanjem.«

Odgovor je mater razdražil, da je stisnila pest in planila proti njemu.

»Kaj si rekel? Jaz se tu mučim, ti boš pa...«

Žef ni počakal, da bi ga dosegla. Smuknil je v izbo, zaprl vrata za seboj in jih tiščal. Skozi les je slišal materine grožnje, ki so kmalu utihnile, zaropotala je posoda.

Paglavec se je ves utrujen opotekel do okna in sedel. Gledal je na drugo stran ulice, kjer so ob hišah hodili ljudje, in obšla ga je taka žalost, da mu je zatrepetal ves obraz in mu je solza pritekla na lice. Zdaj bi se nič več ne branil, ako bi mati nenadoma planila v izbo in ga natepla. Le naj, ubije naj ga! Nič več na svetu bi ga ne moglo privedi do tega, da bi zdaj sam stopil v kuhinjo. Že stokrat je bil sklenil, da pojde po svetu. Zdaj pa res pojde. V Indijo Koromandijo, ki si jo je bil ustvaril v sanjah in ki je pravi raj za dečke.

Ta sklep ga je potolažil in mu zatrl žalost. Vročina in potepanje sta ga bila tako utrudila, da je lezel v dve gubi. Legel je na posteljo, si podvil roke pod glavo in gledal v mrak, ki se je bil zgostil med stenami. Poslušal je glasove, ki so prihajali z ulice. »Sladoled, sladoled!« je vpil nekdo z zateglim, pojočim glasom, voziček je ropotal... Popravil si je ustnice, občutil je žejo. In tudi lakoto. In vendar so bile smokve tako zelo dobre. Imel je občutek, da se ziblje v vejah, trga in si maši usta. Ugodje, ki ga je podoživljal, je v strahu, da ga izgubi, držal z obema rokama... »Sladoled, sladoled!« Glas se je izgubljal v daljavi...

Prebudil se je, ko ga je nekdo potresel za glavo. Dvignil se je preplašeno, kakor da so ga zasačili pri nečem prepovedanem. Bila je že globoka noč, glasovi na ulici so bili potihnili. Pred njim je stala očetova tenja.

»Pojdi večerjat! In drugič...«

Oče je hotel še nekaj reči, svarilo ali grožnjo, a ni prišel do konca. Redko ga je karal, še redkeje udaril, kakor da mu je to od sile zoprno opravilo. Bil mu je zaradi tega zelo blizek, napol kot tovariš, ki se mu ni bal zaupati... In prav tedaj je nosil v srcu skrivnost, ki mu niti med spanjem ni šla iz spomina.

Pređen je odprl usta, je vstopila mati; tiho se je izmuznil.

»Da ne pozabiš ugasiti luči,« je zaklicala za njim.

Žef je bil lačen, a ni jedel s tekom. Dan, ki ga je preživel, je bil tako pisan in razburljiv, da ga je docela premaknil iz tečajev... Ko se je vrnil v izbo, sta oče in mati že ležala. Bilo je temno, le na poševnem stropu sta se odražala dva pravokotnika svetlobe, ki je prihajala od luči na ulici.

Slekel se je in legel k očetu kakor zmeraj, odkar je malce odrasel, a ni mogel zaspiti. V sopari so mu kaplje potu stopale na čelo, tanka odeja mu je ko težka blazina ležala na prsih.

Tudi oče in mati nista spala, preveč tiho sta sopla. Gotovo ležita vznak, gledata v strop in se trapita z eno in isto mislijo. Žefu ni bilo težko uganiti, s katero... Zdelo se mu je, da je skozi svetlo liso na stropu kakor skozi okence pogledal na dogodke tistega popoldneva. Misli in predstave, ki jih je zbiral v butaro in v svoji majhni pameti našel rešitev za materino in očetovo skrb. To je trikrat ponovil in trikrat prišel do istega zaključka. Od toplega vznemirjenja se je tresel ko v mrzlici.

Pomaknil se je bliže k očetu in se trudil, da bi ga videl v obraz. Da, bil je obrnjen proti njemu, toda poteze so mu izginjale v mraku, še oči se mu niso svetile.

»Oče!« je dahnil.

»Kaj je?

»Granata!«

Povedal je tako tiho, da je oče le stežka ujel pravi smisel besede.

»Granata? Kakšna granata?«

»V grmu,« je zašepetal Žef. »Našel sem jo.«

Oče je dolgo molčal, kakor da si na tiho ustvarja neke določne predstave. Žefu ni bilo ušlo, da se je veselo vznemiril. Čez minuto je okrenil glavo proti materini postelji, kakor da se hoče prepričati, če bedi. Bila je tiho, a očitno ni spala; še njenega diha ni bilo slišati, kakor da napeto prisluškuje.

»Kje si jo našel?« se je oče znova obrnil do Žefa.

»V Panovcu.«

»A!«

Nekaj trenutkov molka; Žefu je drobno trepetalo srcé. Tisti trenutek mu je bil plačilo za vse prestano.

»Ali je cela?«

»Čisto cela. Videl sem jo, dotaknil se je nisem,« se mu je proti volji zvišal glas.

»Tihol!« ga je oče stisnil za roko.

Mati se je bila zganila na postelji. Ni spala, prisluškovala je tako napeto, kakor da bi hotela ujeti še misel. V nočni tihoti in v tesnem prostoru je dobila vsaka beseda močnejši in jasnejši zvok kot podnevi. Kaj imata? Jezilo in žalostilo jo je, da si pred njo šepečeta neke skrivnosti. V grenkosti in srdu, ki sta jo mučila tisto noč, da ni mogla zaspiti, jo je to še huje zadelo. Poleg tega je bila razločno ujela nekaj besed. Ni jih sicer mogla združiti v smisel, a so zadostovale, da se ji je na mah porodila čisto določna slutnja.

»Kaj govorita?« je vprašala.

»Nič,« ji je odgovoril mož; da bi se bil kaj izmislil, tako naravnost se ji ni upal lagati.

»Le šepetajta si! Mislita, da ne vem, kaj vama hodi po glavi? Pa ne bo nič iz tega. Sto in stokrat sem že rekla, da ne in ne! Rajši lezi na hrbet, pljuvaj v sonce, ali pa z luno igray moro...«

Oče in sin sta trdó molčala. Tedaj je bil Žef, ki je očeta trdo zgrabil za roko in ga tiščal od razburjenja.

»Le molčita! To ti pa rečem, Peter, grdó je, da poslušáš smrkavca, ki se klata okoli, in mu daješ še potuho... Ti si kriv, če ne uboga...«

»Ana! Kaj porečejo spodaj?«

Žena je umolknila, četudi je imela še polna usta besed, a jih je požrla in obrnila obraz v steno.

Žef je izpustil očetovo roko in se tiho odmaknil od njega. Bil je ves ko v vročici; pred očmi mu je obžarjena od novih dogodivščin plavalala predstava bodočega dne.

Tedaj ga je oče znova poiskal z roko.

»Ali je ve-li-ka?« ga je vprašal, kar se je dalo tiho.

»Velika. Tako,« je pod odejo poizkusil prikazati velikost granate.

»Osemindvajseterica?«

»Ne vem... Ali pojdem z vami?«

»Pojdeš. Saj bi je sicer ne našel... Bo-di ti-ho!« se je oče znova ozrl po materi, ki se ni zganila.

Žef je bil tiho, tiho. Pogrezal se je v privide svojih misli, dokler ga ni slednjič zamamil spanec.

Mati in sin sta že spala, le Peter je še vedno bedel. Ni se premetaval, ležal je mirno, kakor da se boji, da ne bi izdal svojih misli in občutkov. Novica, da v grmovju leži granata, mu ni razburila samo duše, ampak mu je ko struna trepetalo tudi telo. Če bi se bilo to primerilo kadarkoli, bi ga ne bilo tako vznemirilo kot tisto noč. Biló mu je, kakor da se je nenadoma prikazala iz teme dobrotljiva roka in ga pobožala po obrazu. Take roke tisti čas niso bile pogoste, on jih je le malo občutil v vsem svojem življenju.

Če se je spomnil dni pred leti, takoj po vojni, se mu je skoraj milo storilo pri srcu. Sreča je konj, ki melje in stopa v krogu; revežem je bila prav takrat pokazala hrbet. Poleg tega je bil Peter nekoč svoje misli neprevidno oblekel v besede in izgubil stalno službo. Zaradi te nesreče se nikoli ni obtoževal, a jo je bridko občutil na svoji koži. Potnik v puščavi, ki se je skregal s kamelo. Priložnostni zaslužki so mu bili zagrenjeni že z mislijo na naslednji dan. Postopanje mu je bilo zoprno, trenutne usluge so bile poplačane z miloščino, a ni ga bilo kislega jabolka, v katerega bi ne bil primoran ugrizniti. Kadar je dišal po darovani pijači, ga je žena sumljivo gledala — ali ni zapil, mesto da bi bil prinesel domov? To ga je jezilo in žalostilo, grizel se je v duši. V takih trenutkih se je znesel nad svetom, ki mu je v samoti kuhinje, kjer ga nihče ni mogel slišati, povedal sto resnic v brk in so grožnje kar tako plavale po zraku.

Pred časom, še pred letom, so mu ostanki vojne nekatero vsoto pričarale v mošnjo. Kadar je našel celo granato, bi jo bil najrajši od veselja objel ko ljubico; to je pomenilo hkratu pol bogastva. Ta zaslužek se je polagoma unesel; preveč jih je bilo, ki so lazili po obronkih in vse prebrskali. Kadar je komu gol slučaj pokazal granato, jo je ljubosumno pokrtil z listjem, preden jo je odprl in odnesel. Nič zato, če je v nekateri izmed njih kot v zasedi tičala smrt in so se množile nesreče. To je bila razburljiva igra — na eni strani življenje, a na drugi beda. In se je stokrat izkazalo, da je beda močnejša kot strah pred smrtjo. Petru je bila do potankosti znana drhtavica smrtne nevarnosti, a je bila ničeva nasproti občutku zmagoslavja nad pokvarjenim mehanizmom granate... Le enkrat, preteklo jesen, je bil le za las ušel smrti; tri je bilo raztrgalo. Ves prebleščen, ko pijan se je bil prizibal domov in se sesedel na stolico. Na to dolgo ni smel misliti...

Poslej ga žena ni več pustila v nevarnost... Kako malo jo je poznal takrat, ko je bila zapustila službo in jo je vzel za ženo! Ko sta bila polizala vso sladkost in jima je življenje pokazalo rogé, je odkril na nji marsikaj, kar bi ga bilo prej plašilo. In vendar... Res, da je bila mračna, brez smeha ko zimska noč, zadirčna, a se ji je pod skorjo trde zagrenjenosti plaho skrivala mehko in ljubezen. »Kaj imam od tega, če mi nosiš stotake, a bom nato nekega dne ostala sama?« In so se ji vdrle solze. On pa jo je začuden gledal, preden jo je razumel, potem mu je bilo toplo v duši. Kaj ima od njega? Stokrat se je sramoval, da ga ona živi, a mu tega, kakor je bila grenka, nikoli ni očitala. Pehala se je ko črna živina, brez godrnjanja, brez upora proti svetu in življenju. Kazalo je, da bo umrla ko izgarana kobila, brez tožbe, da je le imela dom... Včasih se mu je bridko zasmilila, brez otipljivega vzroka se je čutil krivega pred njo...

Roké si je bil podvil pod glavo in moker od potenja ni nehal gledati v strop. Misli so se mu pršile ko kapljice, begale in se prepletale, a so se mu zopet in zopet strnile v svetlo podobo. Iz občutka podrejenosti se je molčé vdajal ženinim željam. Le v eni stvari ne... Samo zato ni več hodil z vrečico na pobočja Sabotina in Škabrijela, ker se mu je to opravilo zdelo izgubljeni čas. Toda zdaj... nima stotinke v žepu, a tu se mu ponuja stotak kar na cesti, treba je le iztegniti roko in ga vzeti. Plačal bo najemnino — za dva meseca — in še mu bo ostala cela reč denarja. Poleg tega je prav v ozadju, na dnu nekje, tičala ko v zasedi strast do igre s smrtjo. Tako rahla, da se mu je komaj dotikala zavesti, a vendar zadosti močna, da mu je drastila dušo. Začarano vino. Če se ga enkrat dotaknejo ustnice, ne izpustijo kupe.

Zganil se je od nemira in zaprl oči, da bi že zaspal, ko je žena zaječala v spanju. Ana je pogosto stokala v sanjah. Preden jo je poklical, se je že pomirila, le prsi so se ji težko dvigale... Petru je postalo bridko ob misli na svoj sklep, težek ko prevara mu je ležal

na duši. Pa se je znova potolažil... Ko prinese denar, bo na videz huda, a se ji bodo od zadovoljstva tresle roke. »Da veš, nikoli več!« mu poreče. »Nikoli več,« bo ponovil.

Ana sinočnjega šepetanja in nekaterih besed, ki jih je bila ujela, ni izgubila v spanju. Zaradi težkih sanj, ki se jih ni več razločno spominjala, se ji je neka temna slutnja še trdovratneje vcepila v srcé. Kazala je mračen obraz kakor še nikoli, bila jo je gola nezaupnost in pazljivost. Dala si je na videz veliko opraviti, vrtela se je po kuhinji zdaj sem zdaj tja, a pri tem moža in sina niti za trenutek ni izpustila iz oči. Kazno je bilo, da ne meri in sodi le njunih kretenj, ampak jima njeni ostrí pogledi prodirajo naravnost v dušo.

Ana se ni motila. Res, nista mogla utajiti, da nosita neko nakano pod srajco. Opletala sta okrog, da sta bila drug drugemu na poti, in se brez potrebe sporazumevala s pogledi. Ne, Žef ni prav nič znal skrivati svojih misli. Peter pa se je preveč silil, da bi bil naraven in brezbrizen; prav to ga je najhuje izdajalo.

Nestrpno sta čakala, kdaj bo izginila iz hiše. Saj bi bila že odšla, a jo je zadrževala tesnoba, da kar ni našla skozi vrata. Vrtela se je po vseh kotih, prekladala in brisala, kakor da se nima več vrniti. Stokrat je sklenila, da ta dan sploh ne pojde z doma, a je stokrat zopet ovrgla to misel. Tisto jutro bi morala začeti s pranjem v neki hiši, gospa je stroga, morda jo odslovi za zmeraj, ako ne pride. Škoda je bilo zaslužka. Tičala je v škripcih; od razburjenja jo je žgalo v očeh in se ji gatilo v grlu.

»Za stanarino ti ni treba skrbeti,« je rekla možu. »Prosila bom gospó, da mi da naprej... Ali si slišal?«

Peter, ki si je iz čikov zvijal cigareto, je zamomljal nekaj nerazumljivega.

Ana je prestavila škafo na drugo mesto in sunila smeti iz kota v kot. Izravnala se je in se ozrla okrog; pri najboljši volji ni mogla več najti kakega nereda. Preobula se je in vzela torbo.

»Kam pa si ti danes namenjen?« je vprašala, ko je že stala na vratih.

Moža je jezilo, da mu stavi taka vprašanja, na katera ji je moral naravnost lagati.

»Kam sem namenjen?« je rekel osorneje kot ponavadi. »Nikamor!«

In potem je odšla. Po stopnicah je tekla, kakor da se ji neznan-sko mudi.

Žef je pogledal očeta, obraz se mu je raztegnil v širok nasmeh. Hotel je k oknu, da bi pogledal na ulico.

»Proč!« je zarenčal oče.

Deček je sedel k ognjišču, stisnil roké med kolena in se ves tresel od nestrpnosti.

A oče — kakor da se mu nikamor ne mudi. Lagodno je pokadil cigareto, ki je širila smrad, nato je posedel še nekaj minut. Slednjič

se je leno dvignil in poiskal vrečico, v katero je vtaknil skrhamo sekirico s kratkim toporiščem in oboje stisnil pod pazduho.

Stopala sta po ulici, ki je še napol ležala v senci; obhajali so ju tesni občutki plahosti in jima lepili besede v grlu. Šele tam zunaj, izven mesta, v soncu, na cesti, ki se je vlekla preko pobočja, jima je postalo laže. Spogledala sta se in nekoliko pospešila korake.

»Pa veš, kje je?« je vprašal oče.

»Vem. Tam je trata. V grmu poleg smokve leži...«

Oče je kljub kratkim nogam hodil tako naglo, da ga je Žef le stežka dohajal. Zdaj pa zdaj je moral steči za nekaj korakov.

»Če je ni že kdo drug odkril?« je podvomil oče.

»Neee,« je zategnil Žef.

»Misliš, da res ne?«

Peter je bil tedaj ko otrok, ki se boji, da mu kdo odnese igračo.

»Saj je skrita v grmu. Tako je gost, da se nič ne vidi vanj...«

In je tedaj zaskrbelo tudi Žefa, huje kot očeta. Morda ga je videl kdo, ki je čepel skrit v gozdu. Pa je bilo le malo verjetno. Če je pa granata toliko let ležala na istem mestu! Kljub temu je kazalo hiteti. Žefu se je nenadoma bolj mudilo kot očetu.

Ob poti je stalo nekaj hiš, ki sta jih kmalu pustila za hrbtom. Nad cesto se je širil gozd, a pod njo travnik, ki se je raztezal tja do potočiča. Na tisto pobočje je bilo solnce šele pravkar posijalo in se v svetlih curkih razlivalo čez veje. Izmed debel je vel rahel hlad, a iz zraka je že dehtela vročina, ki je naraščala od minute do minute.

Tedaj sta zaslišala za seboj neke klice in vpitje, ustavila sta se in se ozrla. Po cesti za njima je tekla Ana, dvigala pest in vpila.

Oče in sin sta stala kot vkopana, obupno in potrto sta se spogledala. Po poti sta mislila na marsikaj, a niti najmanje na to, da mati preži nanju in ju sledi. Bila sta osramočena zaradi pretvarjanja in laži, tiho ju je grizlo, da je bila odkrita njuna nakana.

»Čakajta! Zakaj sta tako hitela? Ali sta mar mislila, da me bosta ukanila? Drug drugemu podobna — oče in sin — ko krajcar krajcarju... Debelo kožo imata, a vama vidim skozi... prav v čreva...«

Upehana, zaripla v obraz, razburjena je pritekla in se nenadoma ustavila, kakor da se jima ne upa čisto približati.

»Tako torej!« je težko soplja. »Mislita, da nisem že sinoči ujela, kaj pomeni tisto šepetanje... Nisem tako neumna! Ti, Peter, kar nič ne slepomiši in ne skrivaj tiste vreče; tako dobro jo poznam kot tebe... Nisem se vse dni le zato ubijala, da veš... Če bi rad umrl, kar doma se obesi...«

Iz besed, ki so se ji zatikale, sta ji gledala strah in ogorčenje. Glas ji je prešel v jok, se ji prelomil in ji obvisel v zraku. Zadrževala je solze, ki so ji bile navrele v oči, in srdito gledala moža in sina; na dnu zenic ji je kot tih plamenček trepetala ljubezen.

Če je kdaj mislila, da Petra pozna, se je motila... Ako bi bila doma odkrila njegovo namero in vzrojila, bi se morda ne bil upal

iz hiše; zadevo bi bil odložil na drugič. Če bi bila ubrala milejše strune, na katere sploh ni znala brenkati, bi ga bila morda tudi tedaj ganila. Tu pa je vpila nanj, da ga je voznik, ki je šel mimo, meril s posmehom v očeh. Po svojem stvarjenju je bil ko voz, ki drči po strmini; če se je kam zaburil, ga je bilo težko odvrniti... Od kljubovalnosti se mu je potresla brada, okrenil se je in šel dalje; Žef ga je sledil.

Žena ni mogla verjeti.

»Pojdeš? Res pojdeš?« se je grozila. »Dobro,« je brezupno omahnilo v nji, »le pojdi, a jaz pojdem s teboj. Ne izpustim te in vso pot bom vpila. Le sramuj se, ako hočeš, naj le slišijo vsi ljudje... vsak bo dal meni prav, ne tebi... Ti, Žef, smrkavec, si vsega kriv; sinoči si jo bil odnesel, zdaj je pa ne boš...«

Žef se je plaho ozrl, če mu mati ni morda prehudó za petami. Še nikoli mu ni bilo tako strašno pri srcu. V tistem trenutku bi se bil najrajši znašel doma, ali kje daleč proč, toda očeta ni smel pustiti na cedilu. Podvival se je za njim; stopila sta skozi lesa na stezo, ki je vodila v goščavo.

Ana se je sesedla na kamen, ki je ležal ob poti.

»Le pojdita!« je zajavkala. »Le pogubi sebe in fanta! Ne ganem se več, tu bom sedela in mi za nič na svetu ni več mar...« je zahlipala. »Kdo drug naj te pokoplje, jaz te ne bom...«

Bil je zadnji poizkus, da bi omečila in ostrašila moža. Ko je spoznala, da so vsi naporji in vse grožnje zaman, je zopet planila kvišku. Molčé, kakor da je izčrpala vse moči in vso zalogo besed, je tekla za njima, da bi ju ne izgubila iz oči...

Jasa je bila vsa svetla, zelena kot prejšnjega dne... Peter je bil za nekaj trenutkov skoraj ves izginil v grmu, le ena noga mu je gledala iz njega. Ko se je zopet prikazal, je nosil v naročju težko, zarjavelo granato, ki jo je postavil na trato.

Obšel jo je in si jo je strokovnjaško ogledal od vseh strani, na obrazu se mu je izražala prav pobalinska zadovoljnost. Kazno je bilo, da tedaj ni bilo zanj nič drugega na svetu, ne žene ne sina, samo ta granata. Otikal je njeno konico. Dvignil se je in zmajal z glavo.

»Daj mi sekirico!« je rekel sinu.

Žef je sekirico izmotal iz vreče in jo je podal očetu.

»Pojdi proč!«

Deček se je umaknil na rob jase in se ozrl po materi, ki je stala na nasprotni strani s prekrižanimi rokami in oslonjena na deblo.

Dotlej je z rahlim porogom opazovala moževo početje, po sili se je bila zakrknila. Le naj ju ubije! Le naj ju razkosâ! Niti z očesom ne bo trenila. Ko se je mož dotaknil granate, je nehote zamižala in vsa otrpnila po telesu. Kriknila bi bila, a nič — zadržala se je. Toda potem, ko je mož poslal sina proč in je spoznala, da sam sluti ne-

varnost, so bili vsi njeni sklepi pri kraju. Ko ptica je poletela k njemu in ga od zadaj krčevito zgrabila za jopič.

»Le daj, Peter! Če umreš ti, naj umrem tudi jaz. Sama ne bom živela... Misliš, da mi je potem kaj mar za življenje... Nič mi ni mar... Le daj!«

»Proč pojdi!« jo je mož sunil s komolcem.

»Ne, ne grem! Nikamor ne grem! Kar je dobro zate, je tudi zame... Oče naš, kateri si v nebesih...«

»Mati!« jo je poklical Žef.

Trata je bila zelena, a vsa zasenčena od dreves, ki so stala okoli in okoli. Skozi krone so se precejali le tenki žarki, ki so ko zlati hrošči plezali po travi. Na visokem javoru sta sedeli sraki in se obirali...

Peter je dvignil sekuro... Obhajali sta ga kljubovalnost in groznica; v tistem hipu ni več mislil na bedo in na denar; stara strast, ki ga je tolikokrat omamljala, mu je jemala razsodnost... Udaril je... Drugič...

»Daj nam danes naš vsakdanji kruh,« je drhté molila žena.

Sraki na javoru sta se nenadoma preplašili in s krikom odleteli med drevesi...

Žef je bil zašel v čisto nov svet...

V dolgi, beli sobi je stalo dvanajst postelj, nad vsako je visela črna tablica.

Žefova postelja je stala prav ob oknu, skozi katero je lilo morje svetlobe. V nji so bile videti rjuhe še bolj bele, tako bele, da se mu je zdelo greh ležati na njih. Bela je bila tudi obveza, ki mu je ovijala čelo, in druga, ki mu je delala iz desnice veliko, nerodno punčko.

Vse tam notri je bilo zanj novo, prvič doživljeno, kljub joku in stoku delec bajnega sveta. Le obveze in bolečina so ga živo spominjale na svet tam zunaj. Spominu nanj se je primešala velika kaplja grenkobe. Misli so mu bile zmedene; preveč je bilo vtisov, da bi jih mogel zbrati in sestaviti pravo podobo.

Saj niti ni vedel, kaj je bilo prišlo prej — pok ali udarec. Ležé na tleh je mislil, da bo umrl, četudi ni takoj občutil bolečine. Preteklo je veliko časa — njemu se je zdelo dolgo — da se je nagnil nadenj materin obraz. Oba, on in mati, sta na glas jokala, ko sta stopala po stezi navzdol. Kri mu je tekla s čela in ga slepila, curela mu je skozi ruto, v katero mu je bila mati ovila desnico. Kljub strahu in bolečini se mu je ko iskra vžgala misel na očeta. »Kje je oče?« je vprašal. »Utekel je, lump,« je rekla mati in zajavkala: »Moj Bog, kaj je naredil, kaj je naredil!« Žefu se je stemnilo pred očmi, noge so se mu zapletle...

Žef ni bil deček, ki bi se mnogo cmeril. Kmalu je z veselim, šegavim očesom pogledal v življenje. Rana na čelu — prava reč! — kakor da ga je kak paglavec česnil s kamnom. Na desnici mu je

odneslo dva prsta, to je skelelo. Preko vse bolečine ga je mučilo vprašanje, če bo kljub temu še moral hoditi v šolo. Saj ne bo mogel držati svinčnika... Vtisi nove okolice so tudi to skrb potisnili v stran. Jesti petkrat na dan — pa koliko in kakšne jedi — saj to je bila pravljíčna Dežela Papcarjev. Povedal je veselo neumnost, da so vsi zijali, kakor da je tista soba samo za jok.

In vendar mu je skozi site oči zdaj pa zdaj nekaj trpkega pogledalo iz notranjosti. Zamížal je in zagledal očeta z dvignjeno sekíro, kakor ga je videl poslednjič... Bil je še majhne pameti, vendar je razumel, da se je neka skrivnost ko pajčevina zadrgnila okoli njega. To je spoznal po pogledih, ki so se upirali vanj, po bridkih nasmehih, ki so izražali pomilovanje.

»Čudno, da nje ni ubilo,« je rekel nekdo.

»Saj je ni moglo, ker je stala tik za njim. Toda vrglo jo je deset metrov daleč... Sprva je mislila, da je pobegnil...«

Žef je gledal skozi okno na okleščene, z zelenimi mladikami obrasle kostanje, ki so se vlekli tja do ovinka ceste. Vedel je, o čem govorijo, kaj se je zgodilo, nihče bi ga ne mogel imeti za norca. Pred oči so mu stopile vse vesele ure, ki jih je kdaj doživel z očetom. Če bi ga kdo vprašal: Kdo, oče ali mati? — bi se ne mogel odločiti, toda tedaj mu je bil oče neizmerno več, že zaradi tega, ker ga več ni bilo. Saj je komaj slutil skrivnost smrti, a mu je pala v dušo ko kamen v vodo in dvignila mogočen val otroške žalosti.

»Bodite tiho!« je nakremžil obraz. »Saj vem... da je umrl...«

In je obrnil obraz v blazino.

V sobi ni bilo še nikoli tako tiho. Debela postrežnica, ki je imela obraz prav tako bel kot predpasnik, je pristopila tiho, sedla k njemu na posteljo in ga božala po vratu.

Svet tam zunaj je bil ko môra legel tudi med bele stene. In vendar je sijalo sonce, kakor da se čez zelene veje pretakajo zlati valovi. Le iz dna drevesnih krošenj so strmele sence, kakor da smrt preži v zasedi.